

VYSOKÝ PREDSTAVITEĽ
ÚNIE PRE
ZAHRANIČNÉ VECI
A BEZPEČNOSTNÚ POLITIKU

V Bruseli 28. 6. 2023
JOIN(2023) 19 final

SPOLOČNÉ OZNÁMENIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Nový pohľad na prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou:

**riešenie vplyvu zmeny klímy a zhoršovania životného prostredia na mier, bezpečnosť
a obranu**

ÚVOD

Zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia vo zvýšenej miere ohrozujú medzinárodný mier a bezpečnosť. Extrémne výkyvy počasia, zvyšovanie teplôt a morskej hladiny, dezertifikácia, nedostatok vody, ohrozenie biodiverzity, znečisťovanie a kontaminácia životného prostredia a strata živobytia ohrozujú zdravie a blahobyt ľudstva a vytvárajú potenciál pre väčšie migračné pohyby a nútené vysídľovanie, pandémie, sociálne nepokoje, nestabilitu a neistotu. Spomedzi 20 krajín, ktoré sú najzraniteľnejšie a najmenej pripravené na zmenu klímy, v 12 prebiehal v roku 2020 konflikt¹.

EÚ stojí v popredí úsilia o riešenie zmeny klímy ako multiplikátora hrozieb od roku 2008² a zaoberá sa súvisiacimi prepojeniami s krízovým riadením EÚ a európskou obranou od roku 2020³. Potreba zahrnúť do diskusie vplyv zhoršovania životného prostredia, ako aj súčasnú situáciu a budúce projekcie, pokiaľ ide o rozsah zmeny klímy a vplyv zhoršovania životného prostredia v kontexte čoraz intenzívnejšej strategickej hospodárskej súťaže a komplexných bezpečnostných hrozieb, si vyžaduje nový pohľad na prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou. Pojem *prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou*, ktorý sa používa v tomto dokumente, označuje vplyvy zmeny klímy a zhoršenia životného prostredia vrátane straty biodiverzity a znečistenia na mier, bezpečnosť a obranu.

- Zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia sú neoddeliteľne prepojené a navzájom sa zhoršujú a už dnes majú vplyv na potravinovú bezpečnosť, prispievajú k zníženiu výnosov hlavných plodín, ako sú kukurica, ryža a pšenica, a zvyšujú riziko súdežnej neúrody v hlavných produkujúcich krajinách. Zároveň neudržateľná potravinárska výroba takisto vedie k zhoršovaniu životného prostredia a nedostatku vody. Odhaduje sa, že do roku 2050 viac ako miliarda ľudí bude mať nedostatočný prístup k vode, degradácia pôdy by sa mohla zvýšiť na 90 %, pričom dopyt po potravinách by mohol vzrásť o 60 %⁴.
- Nestabilitu spôsobenú zmenou klímy a narušeným životným prostredím a nedostatok zdrojov môžu aktívne účelovo využiť ozbrojené skupiny a organizované zločinecké skupiny, skorumpované alebo autoritárske režimy a iné strany, a to aj prostredníctvom trestných činov proti životnému prostrediu. Uvedené trestné činy sa už stali štvrtým najväčším a rastúcim odvetvím celosvetového zločinu, ktorý urýchľuje krízu životného prostredia vrátane neudržateľného využívania prírodných zdrojov⁵.

¹ Správa o pokroku týkajúca sa mechanizmu Organizácie Spojených národov v oblasti klimatickej bezpečnosti, máj 2021. Pozri aj prílohu 1.

² CLIMATE CHANGE AND INTERNATIONAL SECURITY (Zmena klímy a medzinárodná bezpečnosť) – Dokument vysokého predstaviteľa a Európskej komisie pre Európsku radu (S113/08, 14. marca 2008).

³ Najmä prostredníctvom Plánu v oblasti zmeny klímy a obrany (dokument 12741/20, 9. november 2020) a Koncepcie integrovaného prístupu k zmene klímy a bezpečnosti (dokument 12537/21, 5. október 2021). V spoločnej správe o pokroku sa informuje o dosiahnutom pokroku vo vykonávaní (Dokument WK 15770/2022 INIT, 16. november 2022).

⁴ Pozri: SIPRI, *Environment of Peace: Security in a New Era of Risk* (Prostredie mieru: bezpečnosť v novej ére rizika, 2022) a *správu Svetovej banky Groundswell report (2021)*.

⁵ Pozri: Eurojust: *Správa o prípadoch trestných činov proti životnému prostrediu, ktoré riešil Eurojust* (2021).

- Podľa odhadov Vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov (UNHCR) bolo od roku 2008 každý rok priemerne 21,5 milióna ľudí núteno vysídlených v dôsledku poveternostných javov, ako sú povodne a vlny horúčav. Očakáva sa, že uvedené číselné údaje sa v nadchádzajúcich desaťročiach⁶ ešte zvýšia, pričom sa prehĺbia demografické zmeny a zvýši tlak na mestá a mestské oblasti, v ktorých môže vzrásť dopyt po bývaní, potravinách, energiách a pracovných miestach, a teda môže prispieť k zvýšeniu sociálnych vplyvov zmeny klímy. Prírodné katastrofy a extrémne výkyvy počasia môžu taktiež spôsobiť fyzické poškodenie kritickej infraštruktúry, v dôsledku čoho sa naruší prístup k základným a pohotovostným službám a ich tokom. Okrem toho hrozí, že sa zraniteľné skupiny obyvateľstva v núdzi stanú terčom prevádzačov a iných organizovaných zločineckých organizácií, kým ozbrojené skupiny môžu využiť a aj využívajú zvýšenú zraniteľnosť na nábor detských vojakov a bojovníkov.
- Zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia viacerými spôsobmi negatívne ovplyvňujú zdravie⁷. Zároveň postupne oslabujú mnohé sociálne determinanty dobrého zdravia, ako sú živobytie, prístup k zdravotnej starostlivosti a sociálnej podpore. Tieto vplyvy môžu viesť k nestabilite a ohrozovať bezpečnosť.
- Zmena klímy predstavuje najkomplexnejšiu hrozbu pre oblasť Arktídy, v ktorej sa teploty zvyšujú trikrát až štyrikrát rýchlejšie, ako je celosvetový priemer. Externý záujem o zdroje v arktických polohách sa zvyšuje, a to s mnohostrannými sociálnymi, environmentálnymi a hospodárskymi dôsledkami. Roztápanie ľadu v Severnom ľadovom oceáne zároveň otvára potenciálne trasy lodnej dopravy a prístup k prírodným zdrojom, čo môže viesť k zvýšenému bezpečnostnému napätiu v regióne⁸. Zmena klímy má rastúci geopolitický dosah na globálnu námornú doménu, a to v okolí Európy (napr. v Baltskom a Čiernom mori), ako aj v indicko-tichomorskom regióne.
- Nepriaznivé vplyvy zmeny klímy na oceán zahŕňajú zmeny v zložení a distribúcii populácií rýb, v dôsledku čoho môže dôjsť k narušeniu dohôd o rybolove a zvýšeniu rizika medzinárodných sporov. Stúpanie morskej hladiny zároveň predstavuje bezpečnostné riziko z dôvodu potenciálneho núteného vysídlenia a migrácie ľudí⁹, pričom má zároveň vplyv na meranie námorných hraníc, ktoré určujú rôzne hospodárske nároky, čo môže následne spôsobiť zvýšenú nestabilitu a konflikty.

⁶ Inštitút pre ekonómiu a mier (IEP) odhaduje, že do roku 2050 by mohlo byť na celom svete núteno vysídlených 1,2 miliardy ľudí z dôvodu zmeny klímy a prírodných katastrof.

⁷ Vráťane úmrtí a ochorení z dôvodu extrémnych výkyvov počasia, častejšieho výskytu chorôb prenášaných prenášačmi, potravinovým reťazcom a vodou a zoonotických ochorení a objavovania vírusov následkom roztápania permafrostu.

⁸ Spoločné oznámenie o väčšej angažovanosti EÚ za mier, udržateľnosť a prosperitu v Arktíde [JOIN(2021) 27 final, 13. októbra 2021].

⁹ IPCC, 2019: Osobitná správa IPCC o oceánoch a kryosfére v meniacej sa klíme. V prípade scenára s veľmi vysokými emisiami skleníkových plynov sa hladina mora do roku 2050 zvýši o 0,3 metra a do roku 2100 o dva metre, čo prinesie riziko núteného vysídľovania obyvateľov – do roku 2050 by malo ísť o 340 miliónov a do roku 2100 o 630 miliónov ľudí.

- Zdroje a technológie, ktorú sú nevyhnutné pre energetickú transformáciu a postupné ukončenie používania fosílnych palív, sa stali predmetom intenzívnej strategickej hospodárskej súťaže, ktorá sa ešte viac urýchlila od začiatku nevyprokovanej a neodôvodnenej vojenskej agresie Ruska voči Ukrajine.
- Bezpečnostné a obranné sily členských štátov čelia meniacemu sa a čoraz náročnejšiemu bezpečnostnému prostrediu v Európe a mimo nej vrátane náročnejších klimatických prevádzkových podmienok. Zároveň potrebujú znížiť svoje emisie skleníkových plynov a závislosť od fosílnych palív bez toho, aby sa ovplyvnila ich prevádzková účinnosť.

Prechod na zelenú energiu je jediný spôsob, ako súčasne zabezpečiť udržateľnú, bezpečnú a cenovo dostupnú energiu na celom svete. Aby bola táto transformácia úspešná, musí byť sociálne spravodlivá a korektná, pričom sa pri nej nesmie na nikoho zabudnúť. Znamená to nielen postupné ukončenie využívania fosílnych palív a zastaraných postupov, ale aj postupné zavádzanie zelenej energie, inovačných technológií, lepších trhov a obehového hospodárstva. Preto je už teraz potrebné riešiť potenciálne budúce riziká a závislosti.

Je preto nesmierne dôležité, aby sa pokračovalo v investovaní do adaptácie na zmenu klímy a jej zmiernenia, ako aj do ochrany a obnovy životného prostredia. Napriek uvedeným skutočnostiam a napriek tomu, že sa robí veľa pre zelenú transformáciu a riadenie jej výziev, existuje zvýšené riziko nestability, neistoty a dokonca konfliktu. Mali by sme sa pripraviť na zvýšené vedľajšie účinky s presahom na Európsku úniu. Uvedené účinky môžu vzniknúť v dôsledku zvýšeného dopytu po pomoci, narušenia dodávateľských reťazcov alebo úteku ľudí z neobývateľných oblastí alebo z dôvodu veľmi nepriaznivých podmienok doma s potenciálnym vnútorným núteným vysídlením a zvýšenou neregulárnou migráciou, ale aj prostredníctvom organizovanej trestnej činnosti, teroristických skupín a šírenia zbraní.

Dôsledky zmeny klímy a zhoršovania životného prostredia pre bezpečnosť a obranu sa teda stali ešte naliehavjšie, náročnejšie a mnohostrannejšie. Na tieto skutočnosti neustále upozorňuje aj Medzivládny panel o zmene klímy (IPCC)¹⁰ a viaceré ďalšie správy a štúdie. Partnerské organizácie, ako sú Organizácia Spojených národov a NATO, a bilaterálni partneri začleňujú tieto riziká do svojich plánov politik. Ako sa uvádza v záveroch Rady diplomacii v oblasti klímy a energetiky z marca 2023¹¹, EÚ musí lepšie začleniť prepojenie medzi klímou, mierom a bezpečnosťou do svojej vonkajšej politiky vrátane spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky (SBOP) a medzinárodnej spolupráce a partnerstiev. Úloha členských štátov je zásadná pre ďalší pokrok v tejto práci.

Je kriticky dôležité, aby sa tento nový pohľad na prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou vymedzil a vykonával v súlade s cieľmi stanovenými vo vonkajšom rozmere Európskej zelenej dohody¹² a v Strategickom kompase pre bezpečnosť a obranu¹³. Je nevyhnutné lepšie prepojiť

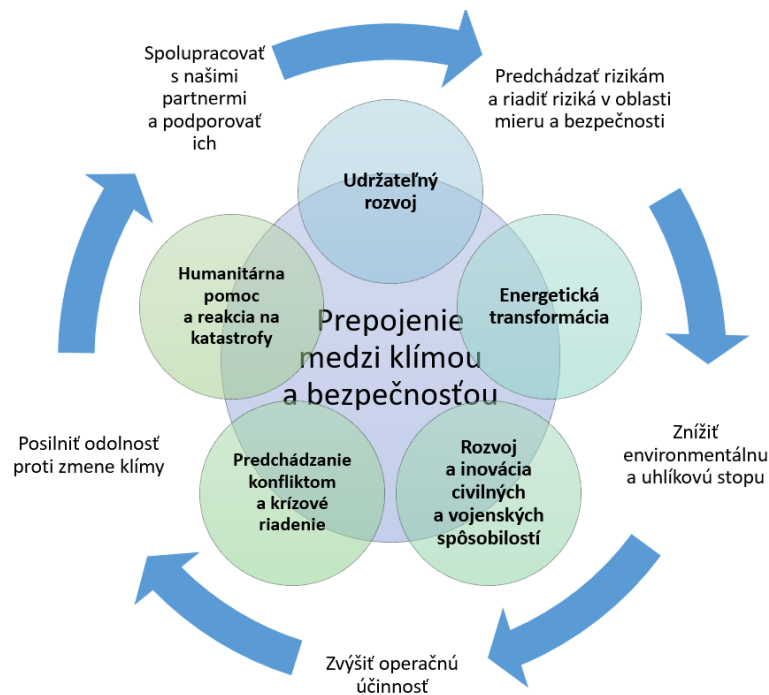
¹⁰ Šiesta hodnotiacia správa IPCC, august 2021.

¹¹ Dokument 7248/23, 9. marca 2023.

¹² Dokument COM(2019) 640, 11. decembra 2019.

¹³ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf.

rôzne oblasti politík a zabezpečiť, aby vonkajšia činnosť, politiky a spôsobilosti boli pripravené na budúcnosť. EÚ potrebuje aktívnejšie a komplexnejšie reagovať na mnohostranné výzvy. Keďže tieto výzvy sú globálne, EÚ sa bude usilovať o užšiu spoluprácu so svojimi medzinárodnými partnermi a zainteresovanými stranami s cieľom podporovať multilaterálne riešenia.

V tomto spoločnom oznámení sa stanovuje vylepšený rámec a navrhujú sa konkrétne opatrenia v súlade s integrovaným prístupom EÚ k vonkajším konfliktom a krízam¹⁴, a to s cieľom:

- posilniť informované plánovanie, rozhodovanie a vykonávanie v oblasti klímy a životného prostredia prostredníctvom vylepšenej analýzy a prognózy založených na dôkazoch,
- v praxi zohľadniť prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou vo vonkajšej činnosti EÚ od politiky až po vykonávanie,
- zlepšiť opatrenia adaptácie na zmenu klímy a opatrenia na jej zmiernenie s cieľom rozvíjať civilné a vojenské spôsobilosti a príslušnú infraštruktúru a
- posilniť medzinárodné partnerstvá a úsilie EÚ v rámci mnohostranných fór, a to v súlade so širšou mnohostrannou agendou EÚ v oblasti zmeny klímy a životného prostredia.

1. Analýza a prognóza založené na dôkazoch ako faktor konania: podpora informovaného plánovania, rozhodovania a vykonávania v oblasti klímy a životného prostredia

Reakcie EÚ na bezpečnostné dôsledky zmeny klímy a zhoršovania životného prostredia sa budú naďalej zakladať na politikách a činnostiach založených na dôkazoch vrátane nových informácií a rozvíjania poznatkov, pričom budú klásť dôraz na dôležitosť spoľahlivých a prístupných analýz pre všetky zúčastnené strany.

1.1. Údaje a analýzy bezpečnostných rizík spôsobených klímou a životným prostredím

Iniciatívy EÚ v oblasti údajov a analytické rámce už zohľadňujú niekoľko klimatických a environmentálnych faktorov. Napríklad metodika **včasného varovania a analýzy konfliktov** zahŕňa zameranie na klímu, životné prostredie a prírodné zdroje, ktoré v prípade potreby povedú k odporúčaniam na preventívne opatrenie a na tvorbu programov a vonkajšie činnosti s ohľadom na konflikt. To sa ešte viac posilní v budúcich analýzach.

Okrem toho zlepšenie **šírenia a prístupnosti spoločnej analýzy** je kľúčový faktor, ktorým sa zabezpečí, že sa analýza môže naplno využiť a začleniť. Zvyšovanie informovanosti o klimatických a environmentálnych rizikách vo všeobecnosti a o analytických produktoch je súčasťou tohto úsilia.

S cieľom zlepšiť dostupnosť údajov a analýz EÚ pre všetky príslušné procesy plánovania a vykonávania Satelitné stredisko Európskej únie (Satcen) preskúma možnosť vytvorenia integrovaného znalostného centra. **Centrum pre bezpečnostné údaje a analýzu v oblasti klímy a životného prostredia**, ktoré sa má vytvoriť v rámci strediska Satcen, bude vychádzať z existujúcich skúseností a iniciatív a poskytne zdroj pre posúdenie bezpečnostných rizík súvisiacich s klímou. Komisia bude zároveň naďalej zlepšovať prístup k údajom a analýzám relevantným pre zmenu klímy, zhoršovanie životného prostredia a ich vplyv na bezpečnosť a obranu prostredníctvom **existujúcich platforiem, ako je portál Science for Peace (Veda za mier)**¹⁵.

S cieľom uľahčiť začlenenie prepojenia medzi klímou a bezpečnosťou do diskusií a rozhodovania na politickej a strategickej úrovni útvary Komisie a ESVČ začnú uskutočňovať výročnú **komplexnú analýzu trendov**, ktorá sa okrem iného bude týkať vplyvov zmeny klímy a zhoršovania životného prostredia na konflikty, nútené vysídlenie a migračné pohyby a konkurenciu v oblasti prírodných zdrojov. Centrum pre bezpečnostné údaje a analýzu v oblasti klímy a životného prostredia poskytne údaje pre analýzu trendov a zabezpečí úzku spoluprácu s rôznymi útvarmi, ako sú Koordinačné centrum pre reakcie na núdzové situácie, a využívanie programu EÚ pre pozorovanie Zeme Copernicus.

Globálny index rizika konfliktov¹⁶, vytvorený Spoločným výskumným centrom ako zdroj kvantitatívnych vstupných údajov pre metodiky EÚ v oblasti včasného varovania a analýzy konfliktov, sa rozšíri nad rámec údajov o suchu s cieľom posúdiť napríklad vplyvy súvisiace s intenzívnejšou migráciou a núteným vysídlením, preskúmať nepriame účinky zmeny klímy

¹⁵ <https://science4peace.jrc.ec.europa.eu/>.

¹⁶ <https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/initiatives-services/global-conflict-risk-index#documents/1059/list>.

a zhoršovania životného prostredia, napríklad na ceny komodít, ako sú potraviny, zemný plyn a ropa, a preskúmať geopolitické a bezpečnostné dôsledky znižovania závislosti od fosílnych palív.

Ďalej sa vytvorí dynamický, **krátkodobý model rizika konfliktov na nižšej ako vnútroštátnej úrovni**, v ktorom sa bude venovať osobitná pozornosť premenným súvisiacim so životným prostredím a s klímou, s cieľom zlepšiť kapacitu EÚ, pokiaľ ide o včasné varovanie a predvídanie.

Ďalšie príklady iniciatív EÚ v súvislosti s údajmi a analýzou rizík spojených s klímou a životným prostredím:

- **Služba riadenia mimoriadnych situácií programu Copernicus** podporuje kapacitu včasného varovania so zložkami pokrývajúcimi riziká sucha¹⁷, prírodných požiarov a povodní¹⁸ a **služba monitorovania krajiny programu Copernicus**¹⁹ poskytuje geopriestorové informácie o krajinnej pokrývke a jej zmenách, využívaní pôdy, stave vegetácie, kolobehu vody a premenných povrchovej energie Zeme²⁰.
- **INFORM**, fórum zložené z viacerých zainteresovaných strán zamerané na analýzu v súvislosti s humanitárnymi krízami a katastrofami. Index rizík súvisiacich so zmenou klímy **INFORM**²¹ (uverejnený v novembri 2022) predstavuje kvantitatívne odhady vplyvov zmeny klímy na budúce riziko humanitárnych kríz.
- Európska námorná monitorovacia a dátová sieť (**EMODnet**)²² je tvorená viac než 120 organizáciami, ktoré spolupracujú na monitorovaní mora a spracúvajú údaje v súlade s medzinárodnými normami s cieľom poskytnúť interoperabilné dátové vrstvy a dátové produkty.
- Očakáva sa, že **iniciatíva Destinácia Zem**²³, ktorá má za cieľ vyvíjať vysoko presný digitálny model Zeme na globálnej úrovni, vytvorí prognózy a simulácie prírodných javov a extrémov.

Úzka spolupráca s členskými štátmi, partnerskými krajinami vrátane ich systémov včasného varovania a miestnych znalostných centier a s medzinárodnými organizáciami povedie k lepšiemu porozumeniu prepojenia medzi klímou a bezpečnosťou.²⁴ EÚ takisto podporuje rozvoj analytických spôsobilostí v iných regiónoch s cieľom predpovedať a rýchlo riešiť vznikajúce a meniace sa riziká v súvislosti so zmenou klímy a zhoršovaním životného prostredia. Napríklad EÚ ako člen medzivládnej Skupiny pre pozorovanie Zeme podporuje **celosvetové iniciatívy pre rozhodovanie založené na dôkazoch** v súvislosti so zmenou klímy a zhoršovaním životného prostredia a prostredníctvom Globálnej siete proti potravinovým krízam podporuje **analýzu celosvetovej potravinovej bezpečnosti založenú na dôkazoch**.

¹⁷ <https://edo.jrc.ec.europa.eu/edov2/php/index.php?id=1000>.

¹⁸ <https://www.efas.eu/en>.

¹⁹ <https://land.copernicus.eu/>.

²⁰ Služby bezpečnosti programu Copernicus sa okrem toho zaoberajú klimatickou bezpečnosťou s novými geopriestorovými produktami a služba monitorovania zmeny klímy programu Copernicus poskytuje informácie a nástroje, ktoré majú umožniť zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na zmenu klímy.

²¹ <https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/inform-index/INFORM-Climate-Change/Methodology>.

²² <https://emodnet.ec.europa.eu/en>.

²³ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/sk/policies/destination-earth>.

²⁴ Dialógy týkajúce sa údajov plánované každoročne na regionálnej úrovni v rámci partnerstva EÚ – UNEP v oblasti klímy, životného prostredia a bezpečnosti predstavujú dobrý príklad takejto spolupráce.

1.2.Zber a analýza údajov o obrane

Európska obranná agentúra (EDA) už zapojila členské štáty do zberu údajov o spotrebe energie a emisiách skleníkových plynov v ich ozbrojených silách²⁵ a teraz pracuje na vytvorení štruktúrovanej metodiky v rámci **energetického balíka súvisiaceho s obranou** na účel zberu a monitorovania obranných energetických údajov členských štátov. Agentúra EDA zároveň spolu s Komisiou vykonáva štúdie a výskum v oblasti odolnosti energetickej infraštruktúry súvisiacej s obranou²⁶. Uvedený zber a analýza údajov sú potrebné na zlepšenie obranného plánovania a investičných rozhodnutí v rámci členských štátov s ohľadom na klímu.

1.3.Využívanie výskumu a inovácií

Výskum a štúdie o klimatických a environmentálnych rizikách sú v záujme bezpečnosti aj obrany nevyhnutné na to, aby zabezpečovali informácie a usmerňovali tvorbu, plánovanie a vykonávanie politík.

Výskumné projekty zamerané na prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou

Rámcové programy EÚ pre výskum a inováciu, ako sú **Horizont 2020** (2014 – 2020) a aktuálny program **Horizont Európa** (2021 – 2027), majú dôležitú úlohu v dopĺňaní chýbajúcich poznatkov o zmene klímy a zhoršovaní životného prostredia ako základu pre rozvoj účinných politických reakcií, ktoré sú založené na najlepších dostupných vedeckých dôkazoch²⁷. Celkovo je 35 % programu Horizont Európa vyhradených na financovanie činností súvisiacich s klímou²⁸. Okrem toho je 7,5 % programu Horizont

²⁵ [vložiť odkaz na energetické údaje EDA súvisiace s obranou].

²⁶ Tavares da Costa, R., Krausmann, E., Hadjisavvas, C.: *Impacts of climate change on defence-related critical energy infrastructure* (Vplyv zmeny klímy na kritickú energetickú infraštruktúru súvisiacu s obranou), 2023, doi:10.2760/03454.

²⁷ [Misie EÚ v rámci programu Horizont Európa](#)

²⁸ Príklady projektov financovaných EÚ, ktoré majú veľký význam pre prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou, zahŕňajú: [HABITABLE](#) [*Linking Climate Change, Habitability and Social Tipping Points: Scenarios for Climate Migration* (Zmena klímy, obývateľnosť a sociálne body zlomu a ich prepojenie: scenáre klimatickej migrácie)]; [CASCADES](#) [*CAScading Climate risks: towards ADaptive and resilient European Societies* (Kaskádové riziká vyplývajúce zo zmeny klímy: na ceste k adaptívnym a odolným európskym spoločnostiam)]; [RECEIPT](#) [*REmote Climate Effects and their Impact on European sustainability, Policy and Trade* (Vzdialené dosahy zmeny klímy a ich vplyv na európsku udržateľnosť, politiku a obchod)]; [CoCliCo](#) [*Coastal Climate Core Service* (Pobrežná klimatická základná služba)]; [CLIMAAX](#) [*CLIMAtE risk and vulnerability Assessment framework and toolboX* (Rámec a súbor nástrojov pre hodnotenia rizík a zraniteľnosti v súvislosti so zmenou klímy)]; [ESPREsso](#) [*Enhancing Synergies for disaster PREvention in the EurOpean Union* (Posilnenie synergií na prevenciu katastrof v Európskej únii)]; [CaseXtreme](#) [*ChANGES in the Statistics of EXTremes Events in climate* (Zmeny v štatistikách o extrémnych klimatických výkyvoch)]; [MIRACA](#) [*Multi-hazard Infrastructure Risk Assessment for Climate Adaptation* (Posudzovanie rizika viacnásobného nebezpečenstva pre infraštruktúru v rámci adaptácie na zmenu klímy)]; [ARCOS](#) [*Arctic Observatory for Copernicus SEA Security Service* (Stredisko pre sledovanie Arktídy pre službu bezpečnosti programu Copernicus na podporu vonkajšej činnosti)]; [CENTAUR](#) [*Copernicus Enhanced Tools for Anticipative Response to Climate Change in the Emergency and Security Domain* (Posilnené nástroje programu Copernicus na prípravnú reakciu na zmenu klímy v oblasti núdze a bezpečnosti)]; [EGSIEM](#) [*European Gravity Service for Improved Emergency Management* (Európska gravitačná služba pre lepšie riadenie núdzových situácií)]; [GPP](#) (*GEOSS Platform Plus*); [PLACARD](#) [*PLATform for Climate Adaptation and Risk reduction* (Platforma pre adaptáciu na zmenu klímy a znižovanie rizika)]; [AD4GD](#) [*All Data 4 Green Deal* (Všetky údaje pre Zelenú dohodu)] [BIOSEC](#) [*Biodiversity and Security: understanding environmental crime, illegal wildlife trade and threat finance* (Biodiverzita a bezpečnosť: porozumenie trestným činom proti

Európa v rokoch 2024 – 2025 a 10 % programu od roku 2026 vyhradených na financovanie činností súvisiacich s biodiverzitou²⁹. Ďalšie príklady relevantných výskumných štúdií zahŕňajú spoločnú výskumnú štúdiu agentúry EDA a Spoločného výskumného centra, v ktorej sa posudzujú vplyvy zmeny klímy na kritickú energetickú infraštruktúru súvisiacu s obranou a vojenskú spôsobilosť.

Kľúčové opatrenia na úrovni EÚ:

- Satelitné stredisko EÚ spolu so všetkými príslušnými aktérmi a iniciatívami preskúma zriadenie Centra pre bezpečnostné údaje a analýzu v oblasti klímy a životného prostredia vo svojich zariadeniach s cieľom zlepšiť prístup k údajom a analýzám o klíme a bezpečnosti a zvýšiť ich dostupnosť.
- Príslušné útvary Komisie a ESVČ poskytnú výročnú analýzu trendov v oblasti klímy a bezpečnosti s cieľom podporiť diskusie a rozhodovanie na politickej a strategickej úrovni.
- Komisia bude ďalej rozvíjať začlenenie relevantných podložených ukazovateľov v oblasti klímy a životného prostredia do globálneho indexu rizika konfliktov s cieľom poskytnúť lepšie informácie na výber priorít týkajúcich sa predchádzania konfliktom.
- Príslušné útvary Komisie po konzultácii s ESVČ vytvoria dynamický krátkodobý model rizika konfliktov na nižšej ako vnútroštátnej úrovni, v ktorom sa vo väčšej miere zohľadnia premenné súvisiace so životným prostredím a klímou s cieľom zvýšiť kapacity EÚ v oblasti včasného varovania a predvídania.

2. Zohľadnenie prepojenia medzi klímou a bezpečnosťou vo vonkajšej činnosti EÚ

Prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou je potrebné v praxi jasne zohľadniť vo všetkých vonkajších činnostiach EÚ od tvorby politiky a rozhodovania až po vykonávanie. Rôzne iniciatívy EÚ, od opatrení v oblasti klímy a adaptácie na zmenu klímy až po predchádzanie konfliktom, krízové riadenie a humanitárnu činnosť, sú účinnejšie pri maximálnom využití synergií a komplementárnosti v súlade s **integrovaným prístupom EÚ**. Cieľom je takisto optimalizovať zdroje EÚ a jej členských štátov vrátane podpory činností Tímu Európa³⁰.

V súlade s nariadením o nástroji NDICI – Globálna Európa³¹, v ktorom sa vyžaduje analýza konfliktu v prípade krajín a regiónov, ktoré sa nachádzajú v krízovej, pokrízovej alebo

²⁹ životnému prostrediu, nezákonnému obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi a financovaniu hrozieb) a [ConFooBio](https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/cluster-6-food-bioeconomy-natural-resources-agriculture-and-environment_en) (Riešenie konfliktov medzi potravinovou bezpečnosťou a zachovaním biodiverzity v neistote). https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/cluster-6-food-bioeconomy-natural-resources-agriculture-and-environment_en.

³⁰ Tím Európa tvorí Európska únia, jej členské štáty, Európska investičná banka (EIB) a Európska banka pre obnovu a rozvoj (EBOR).

³¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/947 z 9. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Nástroj susedstva a rozvoje a medzinárodnej spolupráce – Globálna Európa.

nestabilnej a zraniteľnej situácii, príslušné útvary Komisie a ESVČ vrátane delegácií EÚ posilnia **analýzu** svojich príslušných politík a opatrení z **hľadiska prepojenia medzi klímou/životným prostredím, mierom a bezpečnosťou**, najmä pokiaľ ide o zemepisné oblasti, ktoré sú citlivé na uvedené vplyvy, ako sú na regionálnej úrovni napríklad regióny Sahelu, Afrického rohu alebo malé ostrovné rozvojové štáty (SIDS). Táto analýza pomôže formovať jej prístup v uvedených situáciách a v prípade potreby poskytne **informácie** pre budúcu tvorbu programu. Bude súčasťou usmernení pre delegácie EÚ v kontexte strednodobého preskúmania nástroja NDICI – Globálna Európa.

Vzhľadom na odlišné vplyvy zmeny klímy a zhoršovania životného prostredia na ženy, deti a zraniteľné skupiny je pri zohľadňovaní prepojenia medzi klímou a bezpečnosťou nevyhnutné uplatniť prístup založený na ľudských právach a začleniť rodovo responzívnu perspektívu, ochranu detí a rozmer mládeže. S tým súvisí aj podpora prístupov týkajúcich sa citlivosti na kontext, miestnej zodpovednosti a prístupu „nespôsobovať škodu“.

2.1. Investície do klímy a životného prostredia ako investície do mieru a bezpečnosti

EÚ vzhľadom na svoje vedúce postavenie v boji proti zmene klímy, znečisteniu a strate biodiverzity stojí na čele kolektívneho úsilia o zvýšenie financovania v oblasti klímy a biodiverzity. To znamená budovanie odolnosti nízkopríjmových a zraniteľných krajín a komunít vrátane potravinovej bezpečnosti a zároveň podporu dlhodobých udržateľných prístupov k riadeniu kľúčových prírodných zdrojov. Uvedené úsilie prostredníctvom rozvoja alternatívneho živobytia a podporou dobrej správy vecí verejných rodovo responzívnym spôsobom zároveň prispieva k predchádzaniu konfliktom a k mieru.

Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce – Globálna Európa (NDICI – Globálna Európa) má v tejto súvislosti kľúčovú úlohu. To zahŕňa 30 % cieľovej hodnoty výdavkov na opatrenia v oblasti klímy so zameraním na opatrenia na zmierňovanie zmeny klímy a adaptáciu na zmenu klímy zvýšenú o ďalšie 4 miliardy EUR, ako oznámila predsedníčka Komisie von der Leyenová v septembri 2021. Nástroj zároveň prispeje k cieľu EÚ, pokiaľ ide o dosiahnutie cieľovej hodnoty výdavkov v oblasti biodiverzity vo výške 7,5 % v roku 2024 a vo výške 10 % v rokoch 2026 a 2027. Predsedníčka zároveň oznámila zdvojnásobenie medzinárodného financovania Komisiou v oblasti biodiverzity, najmä pre najzraniteľnejšie krajiny, a to na 7 miliárd EUR na obdobie rokov 2021 – 2027.

Tieto prostriedky sú určené na riešenie prepojenia medzi zmenou klímy, zhoršovaním životného prostredia a neistotou a zároveň nepriamo pomáhajú riadiť klimatické vysídľovanie a migráciu. EÚ takisto prostredníctvom nástroja NDICI – Globálna Európa a rozpočtu humanitárnej pomoci financuje opatrenia, ktoré slúžia ako prostriedok na znižovanie rizika katastrof, posilnenie pripravenosti na katastrofy a preventívnych opatrení. Budovaním odolnosti pozitívne prispieva k prepojeniu medzi klímou a bezpečnosťou. S rozširovaním poznatkov a skúseností o tomto prepojení by si EÚ a jej členské štáty mali primerane naplánovať svoje zapojenie prostredníctvom prístupu Tímu Európa.

Stratégia EÚ Global Gateway, ktorá poskytuje partnerom dobrú ponuku možností na riešenie najnaliehavejších celosvetových výziev, prispeje k úsiliu EÚ v oblasti mieru a stability. Prostredníctvom tejto stratégie sa podporia projekty na podporu úsilia partnerských krajín o dosiahnutie zelenej a digitálnej transformácie a ľudského rozvoja, pričom sa ňou zníži globálna investičná medzera.

Napríklad v rámci balíka investícií stratégie Global Gateway EÚ – Afrika sa zaviedla iniciatíva Tímu Európa v oblasti adaptácie na zmenu klímy a odolnosti v Afrike s cieľom posilniť odolnosť najzraniteľnejších skupín obyvateľstva voči klimatickému a prírodnému nebezpečenstvu spojením programov EÚ a členských štátov EÚ v hodnote viac než 1 miliarda EUR. V strednej Ázii iniciatíva Tímu Európa v oblasti vody, energetiky a zmeny klímy prispieva k udržateľnému riadeniu vodných a energetických zdrojov, pričom sa zameriava na environmentálne výzvy a rieši zmenu klímy s počiatočným príspevkom vo výške 700 miliónov EUR od iniciatívy Tímu Európa. V Latinskej Amerike sa aspektmi zmeny klímy a odlesňovania zaoberajú iniciatívy Tímu Európa v povodí Amazonky vrátane iniciatívy Tímu Európa pre tropické lesy v Brazílii s orientačnou sumou 430 miliónov EUR.

Osobitná pozornosť by sa mala venovať odolnosti na komunitnej úrovni a odolnosti miest a mestských oblastí, keďže sú často zásadné z hľadiska migrácie a vysídlenia. Toto je osobitne dôležité, pokiaľ ide o ponuku odolného, nízkouhlíkového, dostupného a prístupného bývania najmä pre ľudí v najzraniteľnejších situáciách, s dočasným ubytovaním, medzi ktorými je mnoho žien a detí. Kým prebiehajú opatrenia s týmto cieľom financované z prostriedkov EÚ, EÚ preskúma možnosti ešte užšej spolupráce s Globálnym dohovorom primátorov a starostov o klíme a energetike, ktorí prispievajú k celosvetovým kampaniam v tejto oblasti.

Okrem toho **hospodárske a investičné plány** vytvorené s partnermi EÚ pre západný Balkán, východné a južné susedstvo môžu prispievať k vytvoreniu alebo udržaniu stability zvýšením odolnosti voči vplyvom zmeny klímy a zhoršovaniu životného prostredia a k riešeniu základných príčin migrácie a vysídľovania.

2.2.Prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou počas konfliktov a krízových situácií

EÚ musí dosiahnuť ďalší pokrok v oblasti prepojení medzi klimatickými a environmentálnymi krízami, mierom a bezpečnosťou počas celého cyklu konfliktu v súlade s integrovaným prístupom EÚ. Táto výzva je dvojaká: politiky a postupy v oblasti klímy a životného prostredia by sa mali čoraz viac vypracúvať s ohľadom na konflikty a zároveň by EÚ mala naďalej začleňovať klimatické a environmentálne aspekty do budovania mieru, stabilizácie, krízového riadenia a obnovy po skončení konfliktu.

2.2.1. Budovanie mieru a stabilizácia

Nedostatočné riadenie prírodných zdrojov a správa vecí verejných môžu zhoršiť existujúce napätie v rámci krajín a medzi krajinami. Na toto sa obzvlášť zameriavajú iniciatívy EÚ pre budovanie mieru v nestabilných situáciách a regiónoch. Napríklad **stabilizačné opatrenia**

EÚ³² môžu slúžiť na zmiernenie niektorých bezpečnostných rizík v oblasti klímy a životného prostredia tým, že sa zaoberajú potrebami vnútorne vysídlených osôb, najmä žien a dievčat, a osôb so zdravotným postihnutím, na ktoré často neúmerne doliehajú klimatické a environmentálne faktory, a ich hostiteľských komunít. Pri budúcich posúdeniach stabilizácie Európskou úniou sa preto do možností reakcie inkluzívnym spôsobom zohľadňujúcim rodové hľadisko a konflikty začlenia klimatické a environmentálne aspekty.

Prístup k prírodným zdrojom a iné environmentálne témy môžu takisto poskytnúť nové príležitosti na spoluprácu a zmiernenie, napríklad prostredníctvom inkluzívnych štruktúr správy vecí verejných, a môžu slúžiť ako východiskový bod pre **mediáciu a dialóg**³³. Cezhraničná spolupráca v oblasti vody³⁴ môže slúžiť napríklad ako faktor prispievajúci k predchádzaniu konfliktom a budovaniu mieru. EÚ bude naďalej investovať do odbornej prípravy skupiny mediátorov, pričom sa bude usilovať o podporu rozvoja kapacity miestnych mediátorov, ktorí sa majú zaoberať mierovými a bezpečnostnými vplyvmi zmeny klímy a environmentálnych výziev.

2.2.2. Humanitárna činnosť a pripravenosť a reakcia na katastrofy

Do všetkých **humanitárnych intervencií** sa v čoraz väčšej miere začleňujú klimatické a environmentálne aspekty vzhľadom na to, že konflikt, zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia prehlbujú humanitárne potreby a zraniteľnosti³⁵.

Humanitárna pomoc EÚ a mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany sú v popredí reakcie EÚ na extrémne výkyvy počasia a ich humanitárne dôsledky³⁶. EÚ prostredníctvom rozpočtového riadku určeného na pripravenosť na katastrofy (78 miliónov EUR) podporuje ciele intervencie v oblasti pripravenosti vrátane preventívnych opatrení s cieľom pripraviť sa na naliehavé humanitárne dôsledky a zmierniť ich, skôr než sa v plnej miere rozvinú. EÚ sa okrem toho zaväzuje znížiť environmentálnu stopu humanitárnych operácií financovaných EÚ a podporuje a povzbudzuje úsilie svojich partnerov v tejto súvislosti, najmä pokiaľ ide o udržateľnejšie dodávateľské reťazce.

V dôsledku častejších a závažnejších výkyvov počasia je pravdepodobné, že sa od bezpečnostných a obranných spôsobilostí členských štátov bude častejšie vyžadovať, aby podporili úsilie zamerané na zvládanie katastrof a humanitárnu pomoc, a to v rámci EÚ, ako aj mimo jej vonkajších hraníc. Ďalšie posilnenie **civilno-vojenskej koordinácie a pripravenosti**

³² Pozri koncepciu EÚ v oblasti stabilizácie, dokument WK 13776/2022 INIT, 12. október 2022.

³³ Ako sa uznáva v koncepcii a v následných záveroch Rady o sprostredkovaní mieru zo strany EÚ (7. december 2020) a v usmerneniach ESVČ o sprostredkovaní mieru.

³⁴ EÚ spustila iniciatívu Tímu Európa v oblasti cezhraničného hospodárenia s vodami v Afrike na Konferencii OSN o vode v marci 2023.

³⁵ Humanitárna pomoc EÚ a mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany sú v popredí reakcie EÚ na extrémne výkyvy počasia a ich humanitárne následky. Časť humanitárneho rozpočtu EÚ (1,7 miliardy EUR na rok 2023) je určená na reakciu na humanitárne potreby vyplývajúce z katastrof vyvolaných klímou, ktorých frekvencia, trvanie a rozsah sa zvyšujú v dôsledku zmeny klímy.

³⁶ Časť humanitárneho rozpočtu EÚ (1,7 miliardy EUR na rok 2023) je určená na reakciu na humanitárne potreby vyplývajúce z katastrof vyvolaných klímou, ktorých frekvencia, trvanie a rozsah sa zvyšujú v dôsledku zmeny klímy. Európska kapacita humanitárnej reakcie bola vytvorená v roku 2022 s cieľom podporovať reakciu EÚ v krízovej situácii vrátane katastrof vyvolaných klímou.

na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni v súlade s rámcom na využívanie vojenských prostriedkov EÚ na podporu humanitárnej pomoci a zmierňovanie následkov katastrof³⁷ je dôležité na to, aby sa zabezpečila včasná a účinná reakcia zlučiteľná so zásadovým prístupom humanitárnej pomoci EÚ, a vyžaduje si ďalšie urýchlenie.

2.2.3. Krízové riadenie

Trináť civilných a deväť vojenských misií a operácií EÚ v rámci jej **spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky (SBOP)** sa často nasadzuje v krajinách, ktoré sú obzvlášť zraniteľné voči bezpečnostným rizikám súvisiacim s klímou a životným prostredím. EÚ bude postupne zavádzať a riešiť klimatické a environmentálne aspekty v rámci plánovania, vykonávania a kontroly vo svojej pôsobnosti. V Strategickom kompase sa stanovil cieľ, aby do roku 2025 všetky vojenské a civilné misie a operácie mali **environmentálneho poradcu** a podávali správu o svojej **environmentálnej stope**. V rámci **Paktu o civilnej SBOP**³⁸ sa členské štáty zaviazali začleňovať úsilie o riešenie bezpečnostných výziev spojených so zmenou klímy a zhoršovaním a využívaním životného prostredia do vonkajších činností misií.

Aby sa umožnilo misiám a operáciám SBOP účinne dosahovať uvedené klimatické ciele, je potrebné vytvoriť a vykonať niekoľko opatrení spoločne s členskými štátmi. Uvedený nový **klimatický balík SBOP** poskytne ucelený základ pre rôzne vzájomne prepojené činnosti, pričom zabezpečí čo najefektívnejšie využívanie zdrojov, ako sa uvádza ďalej.

- Bude potrebné identifikovať rôzne **profily environmentálnych poradcov** a zohľadniť ich v potrebách v oblasti odbornej prípravy a personálnych potrebách³⁹, pričom bude potrebné zohľadniť rozsah misií a operácií SBOP⁴⁰ a prípadný budúci vývoj.
- Proces rozhodovania v súvislosti s pôsobnosťou SBOP by mal zohľadňovať **nové výročné analýzy trendov v oblasti klímy, životného prostredia a bezpečnosti**⁴¹ a iné analytické zdroje pri plánovaní a pravidelnej kontrole pôsobnosti misií, pričom by mal napomáhať zahrnutie poznatkov získaných z rôznych pracovných oblastí. Poznatky získané od našich partnerov, ktorí pôsobia na rovnakom dejisku, najmä od OSN⁴², by sa mali posudzovať, a to aj s cieľom identifikovať prípadné oblasti užšej spolupráce.
- **Mechanizmus oznamovania environmentálnej stopy** sa postupne zavedie vo všetkých misiách a operáciách, pričom bude vychádzať z poznatkov získaných z pilotných projektov a zabezpečia sa synergie a výmena najlepších postupov v súvislosti s týmito problémami s inými oblasťami vonkajšej činnosti EÚ, ako sú napríklad humanitárne činnosti. Vytvoriť

³⁷ Ako sa uvádza v [konceptii EÚ týkajúcej sa účinnej civilno-vojenskej koordinácie na podporu humanitárnej pomoci a zmierňovanie následkov katastrof](#).

³⁸ ST 9588 2023 INIT, 22. máj 2023.

³⁹ Pozri aj odkaz na platformu odbornej prípravy EÚ v oblasti klímy a bezpečnosti uvedenú ako nové opatrenie v kapitole 3 tohto spoločného oznámenia.

⁴⁰ Do pôsobnosti SBOP patrí predchádzanie konfliktom a udržiavanie mieru, krízové riadenie, spoločné operácie zamerané na odzbrojenie, vojenské poradenstvo a pomocné úlohy, ako aj humanitárne a záchranné úlohy a úlohy stabilizácie po skončení konfliktu.

⁴¹ Pozri kapitolu 1 tohto spoločného oznámenia.

⁴² Napríklad misia Organizácie Spojených národov pre pomoc v Somálsku (UNSOM) v súčasnosti skúma možnosti ochrany vodných zdrojov prostredníctvom príslušníkov mierových síl s cieľom zabezpečiť prístup k núdzovému a udržateľnému zásobovaniu vodou a zabrániť tomu, aby nad nimi získala kontrolu teroristická skupina aš-Šabáb.

by sa malo aj vhodné spojenie s Európskym mierovým nástrojom s cieľom optimalizovať výkonnosť v oblasti klímy a životného prostredia⁴³.

Okrem toho môže byť vhodné zvážiť začlenenie klimatických a environmentálnych faktorov do scenárov na podporu zavedenia **kapacity rýchleho nasadenia EÚ**.

2.2.4. *Vplyv ozbrojeného konfliktu na životné prostredie a obnova po skončení konfliktu*

Vplyv ozbrojených konfliktov na životné prostredie je hlavný prvok, na ktorý sa treba zamerať v rámci prepojenia medzi klímou a bezpečnosťou. Napriek tomu, že medzinárodné humanitárne právo obsahuje ustanovenia o ochrane prírodného prostredia v ozbrojených konfliktoch, porušenia medzinárodného humanitárneho práva sú rozšírené a spôsobujú rozsiahle a dlhodobé škody. V situáciách po skončení konfliktov je obzvlášť bežná kontaminácia vody, pôdy a krajiny výbušnými pozostatkami, pričom škody siahajú od zničenia ekosystémov až po znečistenie a nakladanie s odpadom z dôvodu ostreľovania, mín a úniku ropy a plynov. Okrem prebiehajúcich iniciatív EÚ v oblasti ochrany životného prostredia, znečistenia a nakladania s odpadmi v tomto kontexte vrátane podpory dodržiavania medzinárodného humanitárneho práva sa v environmentálnom posudzovaní po skončení konfliktu zvažia ciele opatrenia, a to aj v kontexte inkubačného fóra pre obehové hospodárstvo v európskej obrane.

Príklady opatrení EÚ súvisiacich s prepojením medzi klímou a bezpečnosťou v rôznych dimenziách politiky:

- **Nútené vysídlenie a migrácia:** EÚ sa zameriava na nútené vysídlenie a migráciu súvisiace s katastrofami, so zmenou klímy a zhoršovaním životného prostredia najmä prostredníctvom humanitárnych, rozvojových a mierových opatrení⁴⁴. EÚ okrem toho spúšťa **nové globálne opatrenie EÚ (8 miliónov EUR) spolu s Monitorovacím centrom pre vnútorné nútené vysídlenie** s cieľom prehĺbiť poznatky o faktoroch, zraniteľnostiach a rizikách, ktoré vedú k vnútornému nútenému vysídleniu, a zvýšiť kapacity dotknutých partnerských krajín s cieľom riešiť tieto riziká.
- **Trestné činy proti životnému prostrediu:** Trestné činy proti životnému prostrediu sú jednou z desiatich priorít v rámci **Európskej multidisciplinárnej platformy proti hrozbám trestnej činnosti (EMPACT)**, ktorá umožňuje spoluprácu v oblasti presadzovania práva EÚ s príslušnými orgánmi tretích krajín na operatívnych opatreniach s cieľom bojovať proti trestným činom proti životnému prostrediu. Misie SBOP môžu zároveň pomôcť vnútroštátnym orgánom v boji proti trestným činom proti životnému prostrediu⁴⁵.
- **Námorná bezpečnosť:** V nedávno aktualizovanej **stratégii námornej bezpečnosti EÚ**⁴⁶ sa poukazuje na značné vplyvy zmeny klímy a zhoršovania životného prostredia na morské

⁴³ Vykonávanie pravidiel Európskeho mierového nástroja zahŕňa klimatickú a environmentálnu výkonnosť ako kritérium pre postupy verejného obstarávania v rámci jeho opatrení pomoci.

⁴⁴ Pozri aj Pracovný dokument útvarov Komisie o riešení núteného vysídlenia a migrácie súvisiacich s katastrofami, zmenou klímy a zhoršovaním životného prostredia.

⁴⁵ Pozri minikonceptiu prípadnej podpory civilnej SBOP zameranej na boj proti trestným činom proti životnému prostrediu a zníženie environmentálnej stopy vnútroštátnych bezpečnostných síl hostiteľského štátu [EEAS(2022) 2086], december 2022.

⁴⁶ Dokument JOIN/2023/8, 10. marca 2023.

prostredie a námornú bezpečnosť a navrhuje sa niekoľko opatrení. Iné pracovné oblasti majú za cieľ zjednodušiť **spoločnú existenciu využívania energie z morských obnoviteľných zdrojov a obranných operácií a systémov**⁴⁷.

- **Vesmír:** Vesmírny program EÚ podporuje ochranu životného prostredia, pomáha monitorovať a zmierňovať účinky zmeny klímy a zaisťuje bezpečnosť a civilnú ochranu v celej Európe.

Kľúčové opatrenia na úrovni EÚ:

- Príslušné útvary Komisie a ESVČ vrátane delegácií EÚ posilnia analýzu prepojenia medzi klímou/životným prostredím, mierom a bezpečnosťou v rámci príslušných politík a opatrení, najmä v zemepisných oblastiach zraniteľných voči uvedeným vplyvom, ako sú na regionálnej úrovni napríklad regióny Sahelu, Afrického rohu alebo malé ostrovné rozvojové štáty (SIDS).
- ESVČ v spolupráci s príslušnými útvarmi Komisie zabezpečí, aby sa do budúcich posúdení stabilizácie EÚ pri skúmaní možností reakcie začlenili klimatické a environmentálne aspekty s ohľadom na živobytie miestneho obyvateľstva.
- ESVČ vyškolí a vybaví skupinu mediátorov a iných aktérov sprostredkovania EÚ, ktorí sa budú zaoberať vplyvmi zmeny klímy a environmentálnych výziev na mier a bezpečnosť.
- Príslušné útvary Komisie a ESVČ vrátane Vojenského štábu Európskej únie budú naďalej posilňovať a zlepšovať civilno-vojenskú koordináciu v kontexte úsilia EÚ v oblasti humanitárnej pomoci a zmierňovania následkov katastrof, pričom budú vychádzať z predchádzajúcich krokov a získaných poznatkov.
- Vysoký predstaviteľ v súčinnosti s členskými štátmi zabezpečí komplexné vykonávanie nového klimatického balíka SBOP vrátane rýchleho vytvorenia jasného profilu environmentálnych poradcov.
- ESVČ podľa potreby zväží aspekty týkajúce sa zmeny klímy a zhoršovania životného prostredia v operačných scenároch s cieľom podporiť sprevádzkovanie kapacity rýchleho nasadenia posilnením jej pripravenosti a poskytnúť realistické rámce nasadenia.
- Príslušné útvary Komisie a agentúry EDA preskúmajú rozvoj spoločných projektov pre environmentálne posúdenie a obnovu po skončení konfliktu v kontexte inkubačného fóra pre obehové hospodárstvo v európskej obrane.

⁴⁷ <https://eda.europa.eu/what-we-do/eu-policies/symbiosis>.

3. Zabezpečenie udržateľnej európskej bezpečnosti a obrany odolných proti zmene klímy

Zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia zmenia spôsob, akým aktéri usilujúci sa o mier, bezpečnosť a obranu budú plánovať, investovať a fungovať. EÚ by sa v súlade s cieľmi Európskej zelenej dohody a Strategického kompasu mala vo väčšej miere zapájať s cieľom zjednodušiť a podporiť riešenie príslušných výziev členskými štátmi, ktorých rozsah, komplexnosť a naliehavosť narastá.

3.1. Rozvíjanie odborných znalostí a zvyšovanie informovanosti o klíme a životnom prostredí

Existuje naliehavá potreba ďalšieho zvyšovania informovanosti a rozvíjania potrebných špecializovaných zručností s cieľom zjednodušiť vykonávanie opatrení zameraných na adaptáciu na zmenu klímy a jej zmierňovanie v bezpečnosti a obrane. Táto potreba sa vzťahuje na všetkých príslušných aktérov EÚ vrátane delegácií EÚ a misií/operácií SBOP, ako aj na vnútroštátnej úrovni na rôzne ministerstvá v členských štátoch EÚ.

S cieľom spojiť rôznych poskytovateľov odbornej prípravy a systematicky riešiť potreby rôznych účastníkov odbornej prípravy sa v rámci Európskej akadémie bezpečnosti a obrany (EABO) vytvorí **platforma odbornej prípravy EÚ v oblasti klimatickej bezpečnosti a obrany**. Jej cieľom bude rozvíjať požadované odborné znalosti na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni vrátane napríklad expertov na environmentálne právo a trestné činy proti životnému prostrediu, technických špecialistov v oblasti životného prostredia a analytikov rizík v oblasti klimatickej bezpečnosti. Táto platforma takisto umožní EÚ postupne vytvoriť skupinu (certifikovaných) expertov, ktorých by okrem ich práce na vnútroštátnych ministerstvách mohli členské štáty poskytnúť na misie/operácie SBOP. Po vytvorení by platforma mohla podporovať koordináciu s inými medzinárodnými stranami.

Viacrozmerné **cvičenia EÚ v oblasti krízového riadenia** poskytujú ďalšiu príležitosť na zvyšovanie informovanosti, testovanie a overenie toho, ako mechanizmy krízového riadenia EÚ dokážu reagovať na bezpečnostné obavy súvisiace s klímou. Agentúra EDA a príslušné útvary Komisie usporadúvajú simulačné cvičenia s cieľom preskúmať závislosti, pokiaľ ide o kritickú energetickú infraštruktúru súvisiacu s obranou v prípade jej ohrozenia alebo vyradenia z prevádzky z dôvodu hybridných hrozieb ako súčasť ich spoločnej štúdie o týchto otázkach.

3.2. Vojenské spôsobilosti a infraštruktúra

Energeticky náročná povaha ozbrojených síl členských štátov⁴⁸, ktoré sú zároveň najväčším verejným vlastníkom voľných pozemkov a infraštruktúry v EÚ, poskytuje príležitosť, aby sa stali efektívnejšími a prospešnými pre klímu a biodiverzitu v príslušnom rozsahu. **Koherentný a inteligentný prístup k adaptácii na zmenu klímy a zmierňovanie zmeny klímy**

⁴⁸ <https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2019-06-07-factsheet-energy-defence> (nové údaje sa uverejnia v najbližších dňoch).

v ozbrojených silách musí zachovať a v prípade možnosti zvýšiť ich operačnú účinnosť. Zvýšená energetická efektívnosť a udržateľnosť znižujú nielen uhlíkovú stopu, ale zároveň znižujú náklady⁴⁹, logistickú záťaž a približujú k sebestačnosti v operačnom kontexte, a teda prispievajú k bezpečnosti a slobode pohybu ozbrojených síl. V prístupe sa okrem toho musí zohľadniť, že ozbrojené sily prevádzkujú špecializované vybavenie, ktoré má zvyčajne veľmi dlhý životný cyklus, kým vývoj spôsobilostí ďalšej generácie môže trvať roky až desaťročia.

Posúdenie rozmanitých vplyvov a rizík spôsobených zmenou klímy musí poskytnúť vstupné informácie pre krátkodobé až dlhodobé plánovanie a investovanie v oblasti obrany, napríklad na účely zabezpečenia, aby vybavenie bolo možné prevádzkovať v náročných klimatických podmienkach, na účely odbornej prípravy a vybavenia ozbrojených síl na častejšiu armádu pomoc civilným orgánom v reakcii na prírodné katastrofy alebo na účely zvýšenia odolnosti infraštruktúry využívanej armádou a zabezpečenia, aby vojenské spôsobilosti mohli byť spoľahlivo a udržateľne nasadené na súši, letecky a na mori. Vzhľadom na to, že členské štáty zvyšujú svoje rozpočty na obranu⁵⁰, uvedené opatrenia musia byť neoddeliteľnou súčasťou rozvoja ozbrojených síl odolných proti zmene klímy. Rovnako je dôležité zaistiť, aby iné horizontálne politiky, ako sú iniciatívy venované udržateľnému financovaniu, nenarušovali úsilie Európskej únie umožniť európskemu obrannému priemyslu dostatočný prístup k financovaniu a investíciám.

Práce zamerané na riešenie klimatických a energetických výziev v ozbrojených silách už prebiehajú, a to aj prostredníctvom rôznych expertných formátov v rámci agentúry EDA čiastočne financovaných Európskou komisiou (pozri rámček ďalej). Okrem toho členské štáty v súčasnosti riešia mnohé z týchto otázok vypracúvaním a vykonávaním národných stratégií s cieľom pripraviť ozbrojené sily na zmenu klímy tak, ako sa to požaduje v Strategickom kompase. Preukázalo sa, že **klimatická a obranná sieť EÚ** tvorená expertmi z ministerstiev obrany členských štátov, ktorá bola vytvorená v nadväznosti na Strategický kompas z iniciatívy ESVČ a agentúry EDA, predstavuje užitočný formát na podporu spolupráce, koordinácie a výmeny najlepších postupov v tejto súvislosti⁵¹.

Je dôležité využiť impulz poskytnutý týmito národnými stratégiami na značné posilnenie spolupráce medzi členskými štátmi v rámci EÚ. Zníži sa tak riziko fragmentácie a zabezpečí sa interoperabilita medzi ozbrojenými silami EÚ, pričom sa dosiahnu úspory z rozsahu. Tieto ciele je možné dosiahnuť len prostredníctvom dobre zosúladeného nadrezortného prístupu na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ. Napríklad vytvorením noriem pre udržateľné palivá by sa zabezpečila zameniteľnosť uvedených palív medzi ozbrojenými silami členských štátov.

V tejto súvislosti Komisia a vysoký predstaviteľ preskúmajú možnosti podpory členských štátov, a to jednotlivo alebo prostredníctvom urýchlenej civilno-vojenskej spolupráce v súlade s cieľmi

⁴⁹ Očakávané údaje EDA naznačujú zvýšenie efektivity približne o 33 % počas obdobia rokov 2016 – 2020.

⁵⁰ Pozri aj Spoločné oznámenie o analýze nedostatku investícií do obrany a ďalšom postupe [JOIN(2022) 24 final, 18. mája 2022].

⁵¹ Sieť, ktorej spolupredsedajú ESVČ a agentúra EDA, vytvorila a odsúhlasila orientačný vzorový dokument, ktorý členské štáty majú použiť na prípravu národných stratégií prípravy ozbrojených síl na zmenu klímy.

Strategického kompasu a Európskej zelenej dohody. Na tento účel sa zriadi nový **podporný mechanizmus v oblasti klímy a bezpečnosti medzi príslušnými útvarmi Komisie, ESVČ a agentúrou EDA**, ktorý bude pracovať s členskými štátmi na identifikovaní nedostatkov a príležitostí na spoluprácu v oblastiach, ako sú rozvoj zručností, spoločné využívanie alebo uskutočňovanie výskumu a štúdií, vytvorenie zelených noriem, zber údajov, vytvorenie metodík alebo technických koncepcií, zvýšenie stimulov a podpora spoločných projektov. V tomto kontexte Komisia a vysoký predstaviteľ v rámci postupného prístupu a v úzkej spolupráci s agentúrou EDA zväžia zriadenie špecializovaného centra kompetencií v oblasti zmeny klímy, bezpečnosti a obrany vedeného EÚ s cieľom podporiť úsilie zamerané na adaptáciu na zmenu klímy a jej zmiernenie v ozbrojených silách členských štátov, a to v prípade potreby aj prostredníctvom Európskej investičnej banky.

Príslušné prostriedky, politiky a nástroje EÚ, ktoré poskytujú silný základ pre ďalšiu prácu:

- V roku 2021 boli spustené tri projekty v rámci **Európskeho obranného fondu (EDF)** týkajúce sa riešení zameraných na obranu určených na podporu výskumu a vývoja obranných technológií a produktov v oblasti klímy, energetického manažerstva a efektivity s rozpočtom vo výške 84 miliónov EUR.
- **Akčný plán v oblasti vojenskej mobility 2.0**⁵² začlenil udržateľnosť a energetickú efektivitu medzi hlavné ciele rozvoja budúcej dopravnej infraštruktúry a spôsobilostí s dvojakým použitím vrátane palivového dodávateľského reťazca pre veľké presuny ozbrojených síl a ich vybavenia⁵³.
- Členské štáty sa zaoberajú energetickou efektívnosťou, obehovosťou a energetickou odolnosťou v odvetví obrany prostredníctvom činností financovaných Komisiou pod záštitou Európskej obrannej agentúry, vrátane **konzultačného fóra pre udržateľnú energiu v odvetví obrany a bezpečnosti (CF SEDSS)**⁵⁴, **inkubačného fóra pre obehové hospodárstvo v európskej obrane (IF CEED)**⁵⁵, ako aj iniciatívy **Symbióza** (energia z morských obnoviteľných zdrojov pre obranu)⁵⁶. Okrem toho **skupina EDA pre spôsobilosti a technológie v oblasti energetiky a životného prostredia (EnE CapTech)** identifikuje technologické nedostatky a navrhuje projekty spolupráce⁵⁷.

⁵² Dokument JOIN(2022) 48 final, 10. novembra 2022.

⁵³ Toto je v súlade s politikou TEN-T, ktorá má za cieľ znížiť uhlíkovú stopu odvetvia dopravy a dôsledky zmeny klímy, kým v novom nariadení týkajúcom sa zavedenia infraštruktúry pre alternatívne palivá sa stanovujú povinné ciele zavedenia infraštruktúry na nabíjanie elektrických vozidiel a pre čerpace stanice vodíka.

⁵⁴ Tavares da Costa, R., Krausmann, E., Hadjisavvas, C.: *Impacts of climate change on defence-related critical energy infrastructure* (Vplyv zmeny klímy na kritickú energetickú infraštruktúru súvisiacu s obranou), 2023, doi:10.2760/03454.

⁵⁵ Iniciatíva, ktorú financuje Komisia a riadi agentúra EDA, sa venuje nápadom na projekty založeným na zásadách obehovosti v oblasti kritických surovín, aditívne výroby, materiálom pre textílie, ekodizajnu, zelenému verejnemu obstarávaniu, databáze SCIP podľa rámcovej smernice o odpade, údajom, využívaniu schémy EMAS na vojenských strelniciach a riadeniu náhradných dielov. Osobitný okruh projektov sa zaoberá príslušnými surovinami kritickými pre obranu EÚ, ako sú titán, volfrám, antimón, a to aj pokiaľ ide o ich obehovosť v rôznych úsekoch dodávateľského reťazca.

⁵⁶ <https://eda.europa.eu/what-we-do/eu-policies/symbiosis>.

⁵⁷ Toto zahŕňa nový projekt E+ZERO, ktorý má za cieľ navrhnuť a predviesť modulárny tábor, ktorý možno rýchlo nasadiť, s kladnou energetickou bilanciou, pokročilými technológiami na hospodárenie s vodou a čistenie vody a bez emisií skleníkových plynov.

- Spoločné projekty v rámci **stálej štruktúrovanej spolupráce** (PESCO) sa zaoberajú výzvami súvisiacimi s klímou a so zhoršovaním životného prostredia, a to najmä pokiaľ ide o projekt Operačná platforma pre otázky energetiky⁵⁸ a Virtuálny výcvik pre let v podmienkach „hot and high“ (vysoká nadmorská výška a vyššie teploty).
- Spoločné výskumné centrum spustilo projekt na identifikáciu, posúdenie a riešenie klimatických rizík pre obranu EÚ s cieľom poskytnúť vedeckú a technickú podporu členským štátom, aby sa zvýšila odolnosť obrany proti zmene klímy.

Kľúčové opatrenia na úrovni EÚ:

- EABO zriadi platformu odbornej prípravy EÚ v oblasti klímy, bezpečnosti a obrany s podporou ESVČ, príslušných útvarov Komisie, agentúry EDA a strediska Satcen s cieľom zabezpečiť, aby EÚ mala potrebné odborné znalosti, a to aj prostredníctvom podporovania našich partnerov.
- Príslušné útvary Komisie, ESVČ a agentúra EDA zriadia podporný mechanizmus v oblasti klímy a bezpečnosti na prácu s členskými štátmi na identifikovaní medzier a príležitostí na spoluprácu s cieľom podporovať konkrétne opatrenia pre adaptáciu na zmenu klímy a jej zmiernenie v rámci ozbrojených síl. Prvá správa so zisteniami bude predstavená členským štátom v druhej polovici roka 2024.
- V rámci postupného prístupu Komisia a vysoký predstaviteľ po konzultácii s agentúrou EDA zvažia zriadenie špecializovaného centra kompetencií v oblasti zmeny klímy, bezpečnosti a obrany vedeného EÚ na podporu členských štátov.
- Príslušné útvary Komisie, ESVČ a agentúra EDA budú naďalej skúmať výzvy a potenciálne príležitosti pre zelené verejné obstarávanie pre potreby obrany.
- ESVČ začlení faktory súvisiace so zmenou klímy do cvičenia „EU Integrated Resolve“ v roku 2024.
- Príslušné útvary Komisie a agentúra EDA uskutočnia ďalšie štúdie s cieľom pomôcť so systematickým a komplexným riadením klimatických a environmentálnych rizík vo vojenských zariadeniach EÚ a minimalizovať škody, straty a narušenie z dôvodu klimatických a meteorologických rizík.
- Príslušné útvary Komisie, ESVČ a EDA budú naďalej pracovať spoločne s členskými štátmi na energetickej transformácii dopravnej infraštruktúry a spôsobilostí s dvojakým použitím vrátane palivových dodávateľských reťazcov v nadväznosti na akčný plán v oblasti vojenskej mobility 2.0.

⁵⁸ <https://www.pesco.europa.eu/project/energy-operational-function/>.

- Príslušné útvary Komisie a agentúra EDA budú naďalej analyzovať vplyv revidovaných smerníc súvisiacich s energetikou a revidovaný politický rámec v oblasti vojenskej infraštruktúry a zároveň preskúmajú projektové podnety a štúdie vypracované v kontexte konzultačného fóra pre udržateľnú energiu v odvetví obrany a bezpečnosti, napríklad na tému zvýšenia energetickej efektívnosti a hospodárnosti budov v obrane.
- ESVČ a agentúra EDA uskutočnia konzultácie s členskými štátmi v súvislosti so stálym zriadením klimatickej a obrannej siete na monitorovanie a podporu vykonávania národných stratégií a preskúmanie príležitostí na spoluprácu.
- Príslušné útvary Komisie, ESVČ a agentúra EDA budú spoločne s členskými štátmi podporovať jednotné prístupy v rôznych prebiehajúcich projektoch spolupráce v oblasti klímy a obrany v rámci stálej štruktúrovanej spolupráce a Európskeho obranného fondu, pričom čo najlepšie využijú rámec koordinovaného ročného hodnotenia obrany s cieľom identifikovať nové prípadné projekty.

4. Medzinárodná spolupráca

Zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia sú celosvetové výzvy, ktoré si vyžadujú aktívny konsolidovaný mnohostranný program. EÚ bude vo zvýšenej miere spolupracovať s medzinárodnými a regionálnymi organizáciami a tretími krajinami, a to na politickej, ako aj operačnej úrovni.

4.1. Ambiciózna globálna agenda

EÚ bude naďalej stanovovať ambiciózne programy s globálnym dosahom, pokiaľ ide o prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou. Mnohé **iniciatívy vedené alebo podporované zo strany EÚ, najmä pokiaľ ide o vodné zdroje, oceán, potravinovú bezpečnosť, energetickú transformáciu a hodnotové reťazce surovín**, majú dôležitú zložku partnerstva, ako napríklad platforma EÚ na nákup energie⁵⁹, ktorá má veľký význam pre prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou. EÚ bude ďalej povzbudzovať medzinárodné iniciatívy s cezhraničným rozmerom s cieľom riešiť prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou a posilniť globálnu akciu v súvislosti s energetickou efektívnosťou a energiou z obnoviteľných zdrojov, a to s ohľadom na konflikty⁶⁰.

⁵⁹ EÚ otvorila svoju platformu na nákup energie susedným krajinám, ktoré sú najviac ovplyvnené útočnou vojnou Ruska voči Ukrajine, s cieľom spoločne riešiť ich obavy týkajúce sa energetickej bezpečnosti.

⁶⁰ Oznámenie Vonkajšia energetická angažovanosť EÚ v meniacom sa svete [JOIN(2022) 23], ktoré bolo uverejnené spolu s plánom REPowerEU 18. mája 2022, má za cieľ znížiť celkový svetový dopyt po energii, podporiť medzinárodný rozvoj obnoviteľných zdrojov energie a zabezpečiť globálnejšie spravodlivú hospodársku súťaž o zdroje.

Príklady iniciatív vedených alebo podporovaných EÚ:

- **Zabezpečenie dostupnosti vody a suchá:** EÚ spoločne s partnermi bude na celosvetovej úrovni presadzovať zavedenie integrovaného hospodárenia s vodami, upriamenie väčšej pozornosti na prepojenie medzi vodnými zdrojmi, energetikou, potravinárstvom a ekosystémami a silnejšie riadenie vodných zdrojov na všetkých úrovniach⁶¹. EÚ zároveň podporuje aktívne zvládanie sucha na medzinárodných fórach, ako sú Dohovor OSN o boji proti dezertifikácii a Medzinárodná aliancia pre odolnosť voči suchu.
- **Správa oceánov:** EÚ a jej členské štáty budú presadzovať všeobecnú ratifikáciu, nadobudnutie platnosti a účinné vykonávanie dohody OSN o širom mori s cieľom zabezpečiť lepšiu ochranu oceánov.
- **Energetická transformácia:** EÚ a jej členské štáty sa spoločne s partnermi zo skupiny G7 budú tiež naďalej zapájať do nového modelu dlhodobých partnerstiev pod názvom **partnerstvá v oblasti spravodlivej transformácie energetiky** s rýchlo rastúcimi rozvojovými krajinami, pričom budú poskytovať finančnú podporu s cieľom zabezpečiť prechod na čisté zdroje energie a ambiciózne vnútroštátne stanovený príspevok s hlavným dôrazom na sociálne spravodlivú transformáciu.
- **Kritické suroviny:** EÚ ako súčasť vonkajšieho rozmeru balíka EÚ v oblasti kritických surovín posilní svoju účasť na celosvetovej úrovni v tejto súvislosti s cieľom rozvíjať a diverzifikovať investície, výrobu a obchod so spoľahlivými partnermi a zavedie nové diplomatické iniciatívy, ako napríklad klub pre kritické suroviny, v rámci ktorých sa spoja spotrebiteľské krajiny a krajiny bohaté na zdroje s cieľom podporovať bezpečnú a udržateľnú dodávku kritických surovín. Tieto partnerstvá podporia rýchlo sa rozvíjajúce a rozvojové krajiny, aby rozvinuli udržateľné hodnotové reťazce surovín, pridali miestnu hodnotu a diverzifikovali svoje hospodárstva a zároveň rešpektovali environmentálne štandardy a sociálne normy.

EÚ a jej členské štáty ako členovia správnej rady **multilaterálnych rozvojových bánk a medzinárodných finančných inštitúcií (IFI)** budú naďalej presadzovať a podporovať ambiciózne a inovačné návrhy s cieľom ďalej zosúladiť stratégie a finančné toky multilaterálnych rozvojových bánk a medzinárodných finančných inštitúcií s cieľmi Parížskej dohody a posilniť ich kapacitu na riešenie zmeny klímy, straty biodiverzity, znečistenia a nestability a zároveň zachovať silné zameranie na znižovanie chudoby. Uvedená podpora zo strany multilaterálnych rozvojových bánk a medzinárodných finančných inštitúcií rovnako prispieva k stabilite, mieru a bezpečnosti.

V kontexte urýchleného globálneho otepľovania získava viac pozornosti možnosť **zámernej rozsiahlej intervencie do prirodzených systémov Zeme** (označovanej ako „geoinžinierstvo“), ako je napríklad úprava slnečného žiarenia. Riziká, vplyvy a neúmyselné dôsledky uvedených technológií však nie sú dostatočne preskúmané a neboli vytvorené

⁶¹ Pozri závery Európskej rady z 23. marca 2023: „*Európska rada víta konferenciu OSN o vode 2023 a súvisiaci akčný program v oblasti vody. Uznáva, že je potrebné, aby sa posilnili opatrenia EÚ a globálne opatrenia v oblasti vody, a zdôrazňuje význam strategického prístupu EÚ k zabezpečeniu dostupnosti vody.*“

potrebné pravidlá, postupy a inštitúcie⁶². Tieto technológie predstavujú nové riziká pre ľudí a ekosystémy, pričom by zároveň mohli zvýšiť nerovnováhu moci medzi krajinami, podnietiť konflikty a vyvolať nespočetné množstvo etických, právnych, riadiacich a politických otázok. EÚ bude podporovať medzinárodné úsilie o komplexné posúdenie rizík a neistoty v súvislosti s klimatickými intervenciami vrátane úpravy slnečného žiarenia a bude podporovať diskusie o potenciálnom medzinárodnom rámci pre ich riadenie vrátane aspektov súvisiacich s výskumom, pričom sa bude riadiť zásadou predbežnej opatrnosti.

4.2. Riešenie prepojenia medzi klímou a bezpečnosťou spoločne s partnermi

EÚ bude pokračovať vo svojom úsilí na všetkých príslušných **fórach OSN** vrátane Bezpečnostnej rady OSN a Komisie pre budovanie mieru a vo svojej spolupráci s rôznymi **agentúrami OSN** v súvislosti s klimatickými a environmentálnymi rizikami pre mier a bezpečnosť prostredníctvom existujúcich dialógov a partnerstiev. V tejto súvislosti je takisto dôležité vykonávanie cieľov udržateľného rozvoja.

Priority strategického partnerstva **EÚ – OSN** pre mierové operácie a krízové riadenie na roky 2022 – 2024 už zohľadňujú a zahŕňajú prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou. EÚ bude podporovať úsilie OSN v rámci „nového programu pre mier“ a bude naďalej posilňovať účinnú operačnú spoluprácu na mieste, a to aj prostredníctvom delegácií EÚ, a medzi mierovými operáciami OSN a misiami a operáciami EÚ v oblasti SBOP. Spolupráca EÚ a OSN v Somálsku⁶³ slúži ako dobré východisko pre užšiu spoluprácu, napríklad v oblasti spoločnej odbornej prípravy pre miestnu pobrežnú stráž. Postupné nasadenie environmentálnych poradcov EÚ do všetkým misií a operácií SBOP umožní rozvoj synergií, ako je napríklad úsilie o spoločné budovanie miestnych kapacít, spoločné využívanie údajov a riadenie environmentálnej stopy. EÚ okrem toho prehĺbi svoju výmenu s **mechanizmom OSN v oblasti klimatickej bezpečnosti** s cieľom posilniť výmenu získaných poznatkov, koordináciu a spoluprácu v oblasti prístupov politik a programovania a odbornú prípravu.

Príklad partnerstva EÚ – UNEP v oblasti zmeny klímy a bezpečnosti

V prvej fáze partnerstva EÚ – UNEP v oblasti zmeny klímy a bezpečnosti sa vytvorili nástroje a kapacity na posilnenie analýzy a preventívnych opatrení súvisiacich s environmentálnou a klimatickou bezpečnosťou na riešenie rizík konfliktu a nestability v dvoch pilotných krajinách, a to v Nepále a Sudáne. Toto partnerstvo po skončení svojej prvotnej fázy a rozšírení na regionálnu úroveň bude mať za cieľ riešiť vznikajúce riziká súvisiace s klímou a so životným prostredím v troch prioritných regiónoch: v°Africkom rohu, na Blízkom východe a v severnej Afrike (MENA) a v západnej Afrike a Saheli.

⁶² EÚ naďalej uznáva svoj záväzok voči medzinárodnej pozícii dohodnutej v minulosti v rámci rozhodnutia X/30 o Dohovore o biologickej diverzite.

⁶³ EÚ uskutočňuje vojenskú výcvikovú misiu (EUTM Somalia) a civilnú misiu na budovanie námorných kapacít (EUCAP Somalia) a OSN uskutočňuje pomocnú misiu (UNSOM).

EÚ využije všetky kanály a existujúce dialógy na **bilaterálnej úrovni**⁶⁴ a s **medzinárodnými organizáciami**, ako sú NATO, Africká únia, Združenie národov juhovýchodnej Ázie, Arktická rada, Spoločenstvo štátov Latinskej Ameriky a Karibiku, Liga arabských štátov, OBSE, ako aj skupiny G7 a G20 s cieľom riešiť zmenu klímy, zhoršovanie životného prostredia a bezpečnosť.

Príklad partnerstva medzi Africkou úniou a EÚ: inovačná agenda

Africká únia a EÚ sa dohodli na vytvorení ambiciózneho programu na podporu vedeckej spolupráce medzi výskumnými pracovníkmi s cieľom spoločne rozvíjať poznatky, ako aj uskutočňovať výmenu technológií a odborných znalostí⁶⁵. To zahŕňa predovšetkým spojenie úsilia s cieľom zvýšiť odolnosť proti zmene klímy, zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na ňu, pričom sa zohľadnia vplyvy zmeny klímy súvisiace s bezpečnosťou.

V spoločnom vyhlásení o **spolupráci medzi EÚ a NATO**⁶⁶ z januára 2023 sa zdôraznila potreba spoločného riešenia bezpečnostných dôsledkov zmeny klímy. Obe organizácie dosiahli značný pokrok v podpore adaptácie ozbrojených síl svojich členov na nepriaznivé účinky zmeny klímy a zhoršovania životného prostredia a pri znižovaní negatívneho vplyvu prostredníctvom zmierňujúcich opatrení. Preto existuje potreba užšej koordinácie a príležitosti na konkrétnu spoluprácu vo vybraných pracovných oblastiach, ako sú analýza údajov a včasné varovanie, odborná príprava a zvyšovanie informovanosti, zvyšovanie odolnosti a rozvoj spôsobilostí (a to aj v súvislosti s energetickou efektivitou a energetickou transformáciou), ktoré poskytujú konkrétne príležitosti na spoluprácu. Vysoký predstaviteľ a Komisia budú konzultovať s organizáciou NATO možnosť zriadenia štruktúrovaného dialógu o týchto otázkach medzi EÚ a NATO. Podľa potreby sa preskúmajú synergie s ďalšími dialógmi medzi EÚ a NATO o súvisiacich oblastiach, napríklad štruktúrovaný dialóg o odolnosti medzi EÚ a NATO a pracovná skupina EÚ – NATO pre odolnosť kritickej infraštruktúry.

EÚ takisto zvolá regionálne dialógy o klíme, životnom prostredí a bezpečnosti, ktoré umožnia **širšie zapojenie partnerov** v regiónoch, ktoré sú akútne zraniteľné voči zmene klímy, ako aj v regiónoch, ktorým sa v súčasnosti venuje menej pozornosti v oblasti klímy a bezpečnosti. Uvedenými dialógmi sa zároveň podporí koordinácia medzi rôznymi stranami v rámci regiónov, ako aj medzi regiónmi.

Okrem úsilia EÚ o riešenie prepojenia medzi klímou a bezpečnosťou prostredníctvom úzkych partnerstiev na mnohostrannej, regionálnej a dvojstrannej úrovni by sa mala posilniť aj spolupráca s občianskou spoločnosťou ako celkom vrátane miestnych aktérov, výskumných inštitúcií a think-tankov.

⁶⁴ EÚ organizuje dialógy v oblasti klímy a životného prostredia a činnosti v oblasti regionálnej a dvojstrannej spolupráce vrátane dialógov na vysokej úrovni v oblasti zmeny klímy a životného prostredia s Kanadou, Indiou, Japonskom, Južnou Kóreou, so Spojenými štátmi americkými a s inými a usiluje sa o zelené aliancie s partnermi, ktorí preukázali záväzok, ktorý odráža ich najvyššie ambície. EÚ okrem toho usporadúva politické a bezpečnostné dialógy s bilaterálnymi partnermi a bude naďalej do týchto diskusií začleňovať aspekty týkajúce sa zmeny klímy a životného prostredia, pričom bude vychádzať z dobrých skúseností s uvedenými dialógmi so Spojenými štátmi, s Kanadou, so Spojeným kráľovstvom a s Rwandou.

⁶⁵ https://www.consilium.europa.eu/media/54412/final_declaration-en.pdf.

⁶⁶ <https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2023/01/10/eu-nato-joint-declaration-10-january-2023/>.

Kľúčové opatrenia na úrovni EÚ:

- Vysoký predstaviteľ a Komisia spolu s členskými štátmi EÚ a medzinárodnými partnermi budú presadzovať a podporovať ambiciózne a inovačné návrhy na ďalšie zosúladenie stratégií multilaterálnych rozvojových bánk a medzinárodných finančných inštitúcií a zosúladenie finančných tokov s cieľmi Parížskej dohody.
- Komisia a vysoký predstaviteľ budú podporovať medzinárodné úsilie o komplexné posúdenie rizík a neistoty v súvislosti s klimatickými intervenciami vrátane úpravy slnečného žiarenia a budú podporovať diskusie o potenciálnom medzinárodnom rámci pre ich riadenie vrátane aspektov súvisiacich s výskumom, pričom sa budú riadiť zásadou predbežnej opatrnosti.
- ESVČ sa bude usilovať o užšiu spoluprácu medzi expertmi EÚ a OSN na mieste s cieľom vytvoriť širšie synergie medzi ich príslušnými činnosťami a ďalej preskúmať možnosť spoločných iniciatív, napríklad v oblasti odbornej prípravy a rozvoja spôsobilostí.
- ESVČ a príslušné útvary Komisie budú ďalej začleňovať aspekty týkajúce sa zmeny klímy a životného prostredia do dialógov s bilaterálnymi partnermi a regionálnymi organizáciami a v prípade potreby s rôznymi organizáciami občianskej spoločnosti.
- Vysoký predstaviteľ a Komisia povedú konzultácie s organizáciou NATO o vytvorení štruktúrovaného dialógu, v ktorom sa budú zaoberať rôznorodými prepojeniami súvisiacimi so zmenou klímy, zhoršovaním životného prostredia, s bezpečnosťou a obranou s cieľom preskúmať synergie medzi oboma organizáciami a identifikovať prípadnú spoluprácu v oblastiach vzájomného prospechu. Toto by sa malo uskutočniť v rámci plánového komplexného vykonávacieho dokumentu o spolupráci medzi EÚ a NATO.
- ESVČ a príslušné útvary Komisie preskúmajú možnosť výmeny získaných poznatkov a najlepších postupov s centrom excelentnosti NATO v oblasti zmeny klímy a bezpečnosti.
- Príslušné útvary Komisie a ESVČ zvolajú dialógy o klíme, životnom prostredí a bezpečnosti v prioritných regiónoch záujmu s cieľom podporiť priestor na diskusiu o konkrétnych výzvach a podporiť spoluprácu.

5. Další postup

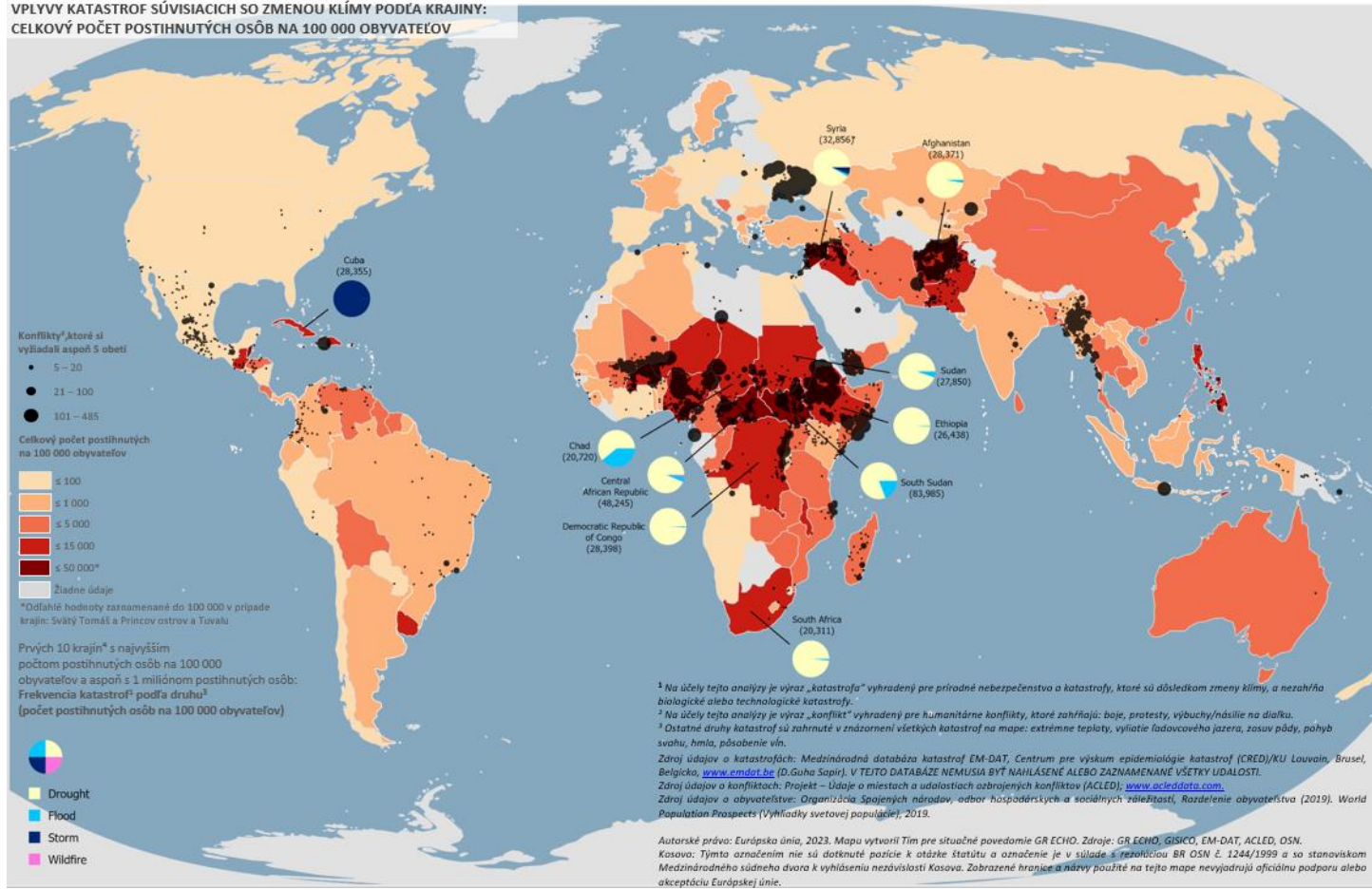
Komisia a vysoký predstaviteľ vyzývajú Európsky parlament a Radu, aby uvítali spoločné oznámenie a podporili nový pohľad na prepojenie medzi klímou a bezpečnosťou. Komisia a vysoký predstaviteľ podajú členským štátom správu o pokroku dosiahnutom pri vykonávaní spoločného oznámenia.

Príloha 1

Koordináčne centrum pre reakcie na núdzové situácie (ERCC) | 15. 6. 2023 Osoby postihnuté katastrofami súvisiacimi so zmenou klímy v rokoch 2021 – 2022

VPLYVY KATASTROF SÚVISIACICH SO ZMENOU KLÍMY PODĽA KRAJINY:
CELKOVÝ POČET POSTIHNUÝCH OSÔB NA 100 000 OBYVATEĽOV

Zdroj: <https://erccportal.jrc.ec.europa.eu/ECHO-Products/Maps#/maps/4526>.